

RIZASIZ HEGEMONYA VE HUKUKİ AŞINMA:**ABD DIŞ POLİTİKASI BAĞLAMINDA ULUSLARARASI HUKUKUN DÖNÜŞÜMÜ**Murat DERİN¹

Özet: Bu makale, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) dış politikasında 11 Eylül (9/11) sonrası dönemde belirginleşen ve Trump dönemiyle görünürlük kazanan yönelimi hegemonya, rıza ve uluslararası hukuk etkileşimi üzerinden tartışır. Gramsciyen hegemonya yaklaşımı, rızanın kurumsal ve normatif mekanizmalarla üretildiği bir liderlik biçimine işaret ederken, güncel pratiklerde bu boyutun ikincil hâle geldiği gözlenmektedir. Metin, rıza üretiminin maliyetli ve sınırlı bir unsur hâline gelmesini “rızasız hegemonya” kavramıyla kavramsallaştırır. Bu yönelimle eş zamanlı olarak, uluslararası hukukun sınır koyucu ve öngörülebilirlik sağlayıcı işlevinin daraldığı, normların tamamen ortadan kalkmaksızın daha seçici ve bağlamsal biçimde işletildiği ileri sürülür. Bu dönüşüm, “hukuki aşınma” kavramıyla açıklanır. Nitel analize dayanan çalışma, Venezuela örneğinde tanıma pratikleri, yaptırım rejimleri, tehdit söylemi ve kuvvet kullanımına ilişkin hukuki referanslar arasındaki kesişimleri izleyerek tartışmayı somutlaştırır. Grönland örneği ise, eğilimin jeopolitik ölçekte doğurabileceği etkileri tartışmaya açar. Bulgular, rıza–hukuk–kurum dengesindeki kaymanın uluslararası normlar üzerinde emsal etkisi üretebileceğini ve kurallara dayalı düzen açısından yapısal riskler üretme potansiyeli taşıdığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: *Uluslararası hukuk, Rızasız hegemonya, Hukuki aşınma, ABD Dış Politikası, Venezuela.*

Article Category: International Relations

Date of Submission: 19.01.2026

Date of Acceptance: 27.03.2026

DOI: [10.5281/zenodo.20120540](https://doi.org/10.5281/zenodo.20120540)

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü.

Email: muratderin22@gmail.com.

ORCID: [0000-0001-7367-4223](https://orcid.org/0000-0001-7367-4223).

CONSENTLESS HEGEMONY AND LEGAL EROSION:**THE CHANGING ROLE OF INTERNATIONAL LAW IN U.S. FOREIGN POLICY**

Abstract: This article examines a post-9/11 shift in U.S. foreign policy —more visible during the Trump era— through the nexus of hegemony, consent, and international law. While Gramscian approaches conceptualize hegemony as a combination of coercion and consent sustained through institutional and normative arrangements, recent practices indicate a relative downgrading of consent-production. The article captures this tendency with the concept of “consentless hegemony”, understood not as the disappearance of consent but as its growing costliness and secondary status within hegemonic practice. Alongside this shift, the paper argues that international law’s constraining and predictability-enhancing functions have narrowed: legal norms persist, yet their operation becomes increasingly selective and context-dependent. This dynamic is conceptualized as “legal erosion”. Using qualitative analysis, the article traces how recognition practices, sanctions regimes, threat rhetoric, and legal references to the use of force intersect in the Venezuela case, and briefly discusses Greenland to highlight potential geopolitical spillovers. The findings suggest that changes in the consent–law–institution balance may generate precedents that could weaken international norms and contribute to structural risks for the rules-based order.

Keywords: *International law, Consentless hegemony, Legal erosion, U.S. Foreign Policy, Venezuela.*

Giriş

Uluslararası İlişkiler literatüründe hegemonya, uzun süre boyunca zor ile rızanın birlikte üretildiği bir iktidar biçimi olarak kavramsallaştırılmıştır. Antonio Gramsci'nin siyasal iktidar çözümlemesinde, hegemonya, salt maddi üstünlüğe dayanan bir iktidar biçimi olmaktan çok, toplumsal ve ideolojik rızanın inşasıyla şekillenir.² Robert Cox ise, bu yaklaşımı uluslararası düzleme taşıyarak hegemonik düzenin askerî ve ekonomik kapasitenin yanı sıra normatif ve kurumsal yapılar üzerinden sürdürüldüğünü ortaya koymuştur.³ Bu çerçevede, hegemonya, zorlayıcı kapasitenin varlığına rağmen, esas olarak meşruiyet üreten kurumsal ve normatif düzenlemeler üzerinden istikrar kazanır.

Soğuk Savaş sonrasında ABD öncülüğünde şekillenen liberal uluslararası düzen, bu anlayışın kurumsallaşmış bir örneği olarak değerlendirilmiştir.⁴ Birleşmiş Milletler sistemi, çok taraflı anlaşmalar ve uluslararası örgütler, hegemonik liderliğin rıza üretme kapasitesini kurumsal zemine taşımıştır. Joseph Nye'nin “yumuşak güç” kavramsallaştırması da, bu bağlamda, hegemonik liderliğin sürdürülebilirliğinin askerî ve ekonomik üstünlüğün ötesinde, cazibe ve rıza üretme kapasitesine bağlı olduğunu vurgular.⁵

Bununla birlikte, 11 Eylül 2001 (9/11) sonrasında ABD dış politikasında belirgin bir yönelim değişimi gözlenmiştir. Önleyici müdahale doktrininin benimsenmesi, kuvvet kullanımına ilişkin hukuki sınırların daha esnek yorumlanmasına yol açmıştır. Bu eğilim, özellikle Donald Trump'ın ilk başkanlık dönemi sırasında, çok taraflı kurumsal meşruiyet üretiminin geri plana itilmesi ve dış politika söyleminin daha açık biçimde güvenlik ve çıkar merkezli bir dile yaslanmasıyla daha görünür hâle gelmiştir. Trump'ın Paris İklim Anlaşması'ndan ve Dünya Sağlık Örgütü'nden çekilme kararları, ikili pazarlık dilinin öne çıkması ve normatif çerçevelerin araçsallaştırılması, hegemonik pratiğin rıza üretim boyutunda bir daralmaya işaret etmektedir. Bu dönüşüm, literatürde ABD'nin rızaya dayalı hegemonik düzeninden daha zorlayıcı ve tek taraflı bir yönetime evrildiği yönündeki tartışmalarla da paralellik göstermektedir.⁶

Bu çalışma, söz konusu dönüşümü “rızasız hegemonya” kavramı üzerinden tartışmaktadır. Bu kavram, hegemonik pratik içinde rıza üretiminin ağırlık kaybettiği ve maliyetinin arttığı bir

² Antonio Gramsci (1971), *Selections from the Prison Notebooks*, New York: International Publishers.

³ Robert W. Cox (1981), “Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory”, *Millennium: Journal of International Studies*, 10(2), ss. 126-155.

⁴ G. John Ikenberry (2011), *Liberal Leviathan: The Origins, Crisis, and Transformation of the American World Order*, Princeton: Princeton University Press.

⁵ Joseph S. Nye (2004), *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, New York: PublicAffairs.

⁶ Kemal Çiftçi (2009), “Soğuk Savaş sonrasında ABD: ‘Rıza’ya Dayalı ‘Hegemonya’dan ‘İmparatorluk’ Düzenine”, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), ss. 203-219.

yönelimi ifade etmektedir. Dolayısıyla, burada savunulan tez, hegemonik liderliğin işleyiş biçiminde nitel bir kaymanın ortaya çıktığıdır. Bu kayma, özellikle uluslararası hukukun düzen kurucu ve sınır koyucu işlevinde gözlemlenebilecek değişimler üzerinden analiz edilmektedir.

Çalışmanın temel araştırma sorusu şu şekilde formüle edilmektedir: ABD dış politikasında rıza üretimine daha sınırlı ölçüde dayanan bir hegemonik yönelim ortaya çıkmakta mıdır ve bu yönelim uluslararası hukukun sistem içindeki konumunu nasıl etkilemektedir?

Literatürde, ABD müdahaleleri çoğunlukla önleyici savaş, zorlayıcı diplomasi ve rejim değişikliği kavramları çerçevesinde incelenmiştir. Glennon⁷ kuvvet kullanma yasağının uygulamada aşıldığını ileri sürerken, Finnemore⁸ müdahalelerin normatif meşruiyet boyutuna odaklanmıştır. Nye⁹ ise, rızaya dayalı liderliğin zayıflamasının uzun vadeli sonuçlarına dikkat çekmiştir. Bununla birlikte, ABD hegemonyasının liberal uluslararası düzenle kurduğu ilişkinin dönüşümüne odaklanan çalışmalar, söz konusu yönelimin sistemik etkilerine işaret etmektedir.¹⁰ Ancak mevcut çalışmalar, hegemonik liderliğin rıza üretim kapasitesindeki gerilemeyi uluslararası hukukun işlevsel konumundaki değişimle birlikte ele alan bütüncül bir çerçeve sunmamaktadır. Bu çalışma, hegemonik pratiğin dönüşümü ile hukuki konum arasındaki ilişkiyi analitik olarak birlikte inceleyerek bu boşluğa katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Yöntemsel olarak, çalışma, nitel bir analiz çerçevesine dayanmaktadır. Hegemonya literatürü kavramsal düzeyde çözümlenmekte, ardından ABD dış politikasındaki güncel uygulamalar söylem, kurumsal tercihler ve kuvvet kullanımına ilişkin hukuki referanslar üzerinden değerlendirilmektedir. Analiz, özellikle Venezuela örneği üzerinden somutlaştırılmakta, ancak tek bir vaka ile sınırlı olduğu açıkça belirtilmektedir. Çalışma, hukuki konumdaki değişimi yalnızca hegemonun tercihleriyle açıklamamakta, uluslararası kurumların işleyişi ile Çin ve Rusya gibi diğer büyük güçlerin stratejik tepkilerini de tartışma kapsamına almaktadır.

Bu çerçevede, makale, üç temel katkı sunmaktadır. İlk olarak, hegemonya tartışmalarını güncel ABD dış politikası bağlamında yeniden ele almaktadır. İkinci olarak, uluslararası hukukun hegemonik düzen içindeki işlevsel konumunu analitik bir çerçevede incelemektedir. Üçüncü

⁷ Michael J. Glennon (2003), “Why the Security Council Failed”, *Foreign Affairs*, 82(3), ss. 16-35.

⁸ Martha Finnemore (2003), *The Purpose of Intervention: Changing Beliefs about the Use of Force*, Ithaca: Cornell University Press.

⁹ Joseph S. Nye (2004), *Soft Power: The Means to Success in World Politics*.

¹⁰ Ebru Esen (2025), “ABD Hegemonyasının Dönüşümü ve Liberal Uluslararası Düzene Etkisi”, *İşletme Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 8(1), ss. 32-46.

olarak ise, rıza üretim kapasitesindeki daralmanın uluslararası sistemde normatif ve yapısal sonuçlarını tartışmaya açmaktadır.

1. Yöntem ve Analitik Çerçeve

Bu çalışma, ABD dış politikasında rıza üretimine daha sınırlı ölçüde dayanan bir hegemonik yönelimin ortaya çıkıp çıkmadığını ve bu yönelimin uluslararası hukukun sistem içindeki konumunu nasıl etkilediğini incelemektedir. Araştırma, nitel bir analiz yaklaşımına dayanmaktadır. Çalışma, kuramsal kavramsallaştırma ile süreç odaklı vaka incelemesini bir arada kullanmaktadır.

Çalışmanın iki temel kavramı olan “*rızasız hegemonya*” ve “*hukuki aşınma*”, gözlemlenebilir pratiklerin sınıflandırılmasına imkân veren analitik araçlar olarak kullanılmaktadır. Rızasız hegemonya, hegemonik liderliğin işleyişinde rıza üretiminin kurumsal ve normatif düzeyde ikincil hâle geldiği bir yönelimi ifade etmektedir. Bu yönelim, özellikle çok taraflı meşruiyet kanallarının zayıflaması, zorlayıcı araçların görünürleşmesi ve dış politika gerekçelendirmelerinde güvenlik ve çıkar vurgusunun belirginleşmesi üzerinden izlenmektedir.

Hukuki aşınma ise, uluslararası hukukun ilga edilmesinden ziyade normların seçici, bağlamsal ve esnek yorumlara daha açık hâle gelmesini ifade etmektedir. Bu bağlamda, analiz, tanıma pratikleri, yaptırım rejimleri, kuvvet kullanımına ilişkin hukuki referanslar ve çok taraflı karar alma süreçlerinin kullanım düzeyi üzerinden yürütülmektedir. Amaç, hukukun tamamen ortadan kalktığını ileri sürmenin aksine sınır koyucu ve öngörülebilirlik sağlayıcı işlevinin hangi koşullarda daraldığını ortaya koymaktır.

Ampirik bölümde Venezuela örneği tercih edilmiştir. Bu tercih, iki nedenle yapılmıştır. İlk olarak, söz konusu dosyada tanıma tartışmaları, yaptırım rejimleri, tehdit söylemi ve kuvvet kullanımı meselesi aynı bağlam içinde kesişmektedir. İkinci olarak, vaka, uluslararası hukukun kuvvet kullanımı ve meşru müdafaa hükümleri bağlamında tartışmalı bir zemin üretmektedir. Bununla birlikte, çalışma tek bir vaka ile sınırlıdır. Bu nedenle, bulgular belirli bir dönemde hegemonik pratiğin yönelimini görünür kılan analitik çıkarımlar olarak değerlendirilmelidir.

Veri seti, birincil hukuk metinleri, resmî açıklamalar ve olay akışını belgeleyen açık kaynaklı uluslararası haberler üzerinden oluşturulmuştur. Haber kaynakları, hukuki değerlendirme üretmenin ötesinde olay örgüsünü ve uluslararası tepkileri kronolojik biçimde izlemek amacıyla kullanılmıştır. Analiz sürecinde kavramsal çerçeve ile ampirik bulgular arasında tutarlılık gözetilmiş, alternatif açıklamalar — uluslararası kurumların yapısal tıkanmaları veya büyük güç rekabetinin sistemik etkileri gibi — tartışma dışında bırakılmamıştır.

Bu çerçeve, çalışmanın determinist bir neden-sonuç ilişkisi kurmasını engellemektedir. Amaç, uluslararası hukukun tamamen devre dışı bırakıldığını iddia etmekten ziyade, hegemonik pratiğin rıza, kurum ve hukuk dengesinde gözlemlenen yönelimi sistematik biçimde ortaya koymaktır.

2. Uluslararası İlişkiler Literatüründe Hegemonya, Rıza ve Hukuk

Uluslararası ilişkiler literatüründe hegemonya askerî ya da ekonomik üstünlüğün ötesinde bir olgudur. Hegemonik iktidar, zorlayıcı kapasite ile rıza üretiminin birlikte işlemesine dayanır. Bu yaklaşımın teorik temelleri Marksist düşünür Antonio Gramsci'nin hegemonya kavramsallaştırmasına uzanır. Gramsci'ye göre, hegemonya, maddi üstünlüğün ötesinde, fikirler, normlar ve kurumsal düzenlemeler aracılığıyla üretilen toplumsal rıza sayesinde süreklilik kazanır.¹¹ Zor, iktidarın maddi boyutunu temsil eder, rıza ise bu iktidarın meşru ve kabul edilebilir olarak içselleştirilmesini sağlar.

Bu çerçeve uluslararası düzleme taşındığında, hegemonik liderliğin güç projeksiyonunun yanı sıra meşruiyet inşa etme kapasitesine de bağlı olduğu görülür. Soğuk Savaş sonrasında ABD'nin küresel konumu bu bağlamda değerlendirilmiştir. Uluslararası hukuk, çok taraflı kurumlar ve normatif düzen, hegemonik gücü sınırlayan alanlar olmaktan ziyade, bu güce istikrar ve öngörülebilirlik kazandıran mekanizmalar olarak işlev görmüştür. Birleşmiş Milletler (BM) sistemi ve uluslararası örgütler, rızanın kurumsal biçimde örgütlendiği zeminler arasında yer almıştır.

Joseph Nye, gücü zorlama kapasitesinin ötesinde, aktörlerin tercihlerini şekillendirme yeteneği olarak tanımlar.¹² “Yumuşak güç” kavramı, bu yeteneğin kültür, değerler ve kurumlar üzerinden ortaya çıktığını ifade eder. Nye'a göre, hegemonik liderliğin sürdürülebilirliği, askerî ve ekonomik araçlarla birlikte bu çekim kapasitesine bağlıdır. Daha sonra geliştirdiği “akıllı güç” yaklaşımı, zorlayıcı ve çekici araçlar arasındaki dengenin stratejik önemini vurgular.¹³ Bu denge sabit değildir; tarihsel ve siyasi koşullara göre yeniden şekillenir.

Hegemonya tartışmaları, yalnızca rıza ve çekicilik boyutuyla sınırlı değildir. Robert W. Cox, hegemonik düzeni üretim ilişkileri, devlet biçimleri ve dünya düzeni arasındaki tarihsel bağlar üzerinden analiz ederek hegemonik istikrarın maddi ve yapısal temellerine dikkat çekmiştir.¹⁴

¹¹ Antonio Gramsci (1971), *Selections from the Prison Notebooks*.

¹² Joseph S. Nye (2004), *Soft Power: The Means to Success in World Politics*.

¹³ Joseph S. Nye (2011), *The Future of Power*, New York: PublicAffairs.

¹⁴ Robert W. Cox (1981), “Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory”, ss. 126-155.

Robert O. Keohane ise, hegemonik istikrar yaklaşımı çerçevesinde hegemonun uluslararası kurumlar aracılığıyla düzen üretme kapasitesini incelemiştir.¹⁵ Çalışma, söz konusu yaklaşımların yapısal boyutunu dışlamamakla birlikte, hegemonik pratiğin meşruiyet boyutunda gözlenen dönüşümü merkeze almaktadır. Analiz, maddi kapasite kaybından ziyade, rıza ile hukuk arasındaki ilişkinin değişimine odaklanmaktadır.

11 Eylül sonrasında ABD dış politikasında ortaya çıkan yönelim, kuvvet kullanımına ilişkin hukuki sınırların daha esnek yorumlanmasına yol açmıştır. Önleyici müdahale anlayışı, meşruiyet tartışmalarını güvenlik söyleminin arkasına itmiştir. Finnemore, askeri müdahale örüntülerindeki dönüşümü, kuvvet kullanımının hangi gerekçelerle savunulduğuna ilişkin paylaşılan normların değişimi üzerinden açıklar.¹⁶ Glennon ise, kuvvet kullanma yasağının uygulamada fiilen zayıfladığını ileri sürmüştür.¹⁷ Bu çerçevede, hukuk, güvenlik gerekçeleri ekseninde yeniden yorumlanan bir referans noktasına dönüşmüştür.

Trump dönemi, bu eğilimin daha açık bir biçimde görünür olduğu bir evreye işaret etmektedir. Uluslararası örgütlerden çekilme kararları ve ikili pazarlık dilinin öne çıkması, kurumsal meşruiyet üretiminin geri plana itildiğini göstermiştir. Bu gelişmeler, hegemonik pratiğin rıza boyutunda daralma yaşandığını ortaya koymaktadır.

Bu noktada temel soru, hegemonyanın rıza ile zorun birlikte işlediği bir iktidar biçimi olduğu kabul edildiğinde, rızanın işlevsel ağırlığındaki azalmanın nasıl kavramsallaştırılacağıdır. Soğuk Savaş sonrasında ABD'nin rızaya dayalı hegemonik liderlik modelinden daha tek taraflı ve zorlayıcı bir yönelime kaydığına ilişkin değerlendirmeler literatürde yer bulmuştur.¹⁸ Buna karşılık, rızanın daraldığı ya da zayıfladığı dönemler çoğu zaman tahakküm, hegemonik kriz veya düzenin çözülmesi ekseninde ele alınmıştır. Cox'un "*interregnum*" kavramsallaştırması da bu çözülme evrelerini anlamlandırmak açısından önemli bir referans sunmaktadır. Bu çalışmanın odak noktası ise uluslararası düzenin akıbetinden çok, hegemonik liderliğin işleyişinde ortaya çıkan dönüşümdür. Bu bağlamda, "*rızasız hegemonya*" kavramı, zorlayıcı araçların daha görünür hale geldiği, rızanın ise önceki dönemlere kıyasla daha sınırlı ve ikincil bir işleve gerilediği bir yönelimi tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır. Böylece, kavram,

¹⁵ Robert O. Keohane (1984), *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*, Princeton: Princeton University Press.

¹⁶ Martha Finnemore (2003), *The Purpose of Intervention: Changing Beliefs about the Use of Force*.

¹⁷ Michael J. Glennon (2003), "Why the Security Council Failed".

¹⁸ Kemal Çiftçi (2009), "Soğuk Savaş sonrasında ABD: 'Rıza'ya Dayalı 'Hegemonya'dan 'İmparatorluk' Düzenine".

mevcut değişimi hegemonik pratiğin iç mantığında meydana gelen kayma üzerinden analitik olarak tartışmaya açmaktadır.

Bu dönüşümün en belirgin etkilerinden biri, uluslararası hukukun sistem içindeki işlevinde gözlemlenmektedir. Uluslararası hukuk, uzun süre hegemonik düzenin meşruiyet zeminini oluşturan temel referanslardan biri olarak işlev görmüştür. Ancak son dönemde, hukukun bağlayıcı ve sınır koyucu niteliğinin her durumda aynı yoğunlukla işletilmediği, buna karşılık yorum, uygulama ve başvuru biçimlerinde artan bir seçiciliğin öne çıktığı görülmektedir. Krisch'in de vurguladığı üzere, uluslararası hukuk, giderek daha parçalı ve çoğul bir yapıya bürünmektedir.¹⁹ Bunun yanında, güncel literatür, hukukun parçalanma, çoğullaşma ve farklı aktörler ile ölçekler arasında yeniden eklemlenme süreçleri içinde şekillendiğini göstermektedir.²⁰ Bu çalışmada “*hukuki aşınma*” kavramı, uluslararası hukukun tümüyle işlevsiz hale gelmesinden çok, sınır koyucu ve meşruiyet üretici kapasitesinin belirli alanlarda daralmasını ifade etmektedir. Bu çerçevede, hukuk, bazı durumlarda hegemonik gücü sınırlayan bir normatif zemin olarak etkisini korurken, bazı durumlarda stratejik biçimde başvurulana, esnetilen ya da ikincilleştirilen bir referans niteliği kazanmaktadır. Analiz, bu dönüşümü tekil müdahalelerden hareketle betimlemekten ziyade, hegemonik pratiğin genel yönelimi içinde değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

3. Rızasız Hegemonya Çerçevesinde Hukuki Aşınma Mekanizması

Rızasız hegemonya, hegemonik iktidarın rıza üretme kapasitesinde gözlenen daralmayı ifade eder. Hegemonya literatüründe rıza, zorlayıcı gücün meşruiyet kazanmasını sağlayan temel unsur olarak kabul edilir.²¹ Uluslararası düzlemde bu meşruiyet, hukuki normlar ve kurumsal düzenlemeler aracılığıyla kurumsallaşır.²² Ancak rıza üretiminin siyasal ve diplomatik maliyetinin artması, hegemonik aktörün karar alma süreçlerinde farklı araçlara daha fazla ağırlık vermesine yol açabilir. Bu yönelim, hukukun işlevinde gözlemlenebilecek değişimlerle birlikte ortaya çıkar.

Uluslararası hukuk, uzun süre hegemonik düzenin istikrar sağlayıcı unsurlarından biri olmuştur. Hukuk, hem davranışları sınırlandıran, hem de güç kullanımına meşruiyet kazandıran bir

¹⁹ Nico Krisch (2010), *Beyond Constitutionalism: The Pluralist Structure of Postnational Law*, Oxford: Oxford University Press.

²⁰ Harold Hongju Koh (1997), “Why Do Nations Obey International law?”, *Yale Law Journal*, 106(8), ss. 2599-2659; Terence C. Halliday & Gregory Shaffer (2015), *Transnational Legal Orders*, Cambridge: Cambridge University Press.

²¹ Antonio Gramsci (1971), *Selections from the Prison Notebooks*.

²² Joseph S. Nye (2004), *Soft Power: The Means to Success in World Politics*.

çerçeve sunmuştur.²³ Ancak hegemonik pratiğin rıza boyutunda daralma yaşandığında, hukukun konumu da yeniden tanımlanabilmektedir. Bu çalışma, bu dönüşümü “*hukuki aşınma*” kavramı üzerinden ele almaktadır.

Hukuki aşınma, normların açık biçimde yürürlükten kaldırılması anlamına gelmez. Antlaşmalar ve kurumlar varlığını sürdürür, normatif metinler geçerliliğini korur. Değişen unsur, bu normların bağlayıcılık iddiasının uygulamada nasıl yorumlandığıdır. Glennon’un işaret ettiği üzere, kuvvet kullanma yasağı normatif düzeyde varlığını sürdürürken, pratikte daha esnek biçimde yorumlanabilmektedir.²⁴ Bu durum, ihlalin ötesinde, hukukun işlevsel konumunda meydana gelen bir dönüşümü görünür kılmaktadır. Hukuk, davranışı belirleyen sınır koyucu bir çerçeveden siyasal tercihlere uyarlanabilen bir referans noktasına evrilmektedir.

Bu dönüşüm tek nedenli değildir. Uluslararası kurumların işleyişindeki tıkanmalar, diğer büyük güçlerin norm girişimleri ve hukukun çoğulcu yapısı da sürece etki eder. Bununla birlikte, hegemonik aktörün rıza üretim kapasitesindeki gerileme ile hukukun uygulanma biçimi arasındaki ilişki göz ardı edilemez. Krisch’in belirttiği gibi, uluslararası hukuk giderek daha parçalı ve çok katmanlı bir görünüm kazanmaktadır.²⁵ Bu parçalanma, belirli normların seçici biçimde uygulanmasına zemin hazırlayabilmektedir.

Hukuki aşınma, çeşitli pratikler üzerinden görünür hâle gelir. İlk olarak, seçici tanıma ve temsil politikaları öne çıkar. Bir devletin meşru temsilcisinin siyasal tercihlere göre tanımlanması, egemenliğin hukuki bütünlüğünü tartışmalı hâle getirir.²⁶ İkinci olarak, yaptırımların kapsamı ve sıklığı artar. Yaptırımlar hukuki araçlar olarak meşru zemine dayansa da, genişletilmiş yorumları onları zorlayıcı dış politika enstrümanına dönüştürebilir.²⁷ Üçüncü olarak, çok taraflı karar mekanizmalarının devre dışı bırakılması gözlemlenir. Kurumsal yetkilendirme yerine tek taraflı uygulamalar tercih edilebilir.²⁸ Dördüncü olarak, sürekli güvenlik tehdidi söylemi, fiilî müdahale olmaksızın baskı üretir ve hukuki sınırların yorumunu genişletir.²⁹

Bu noktada hukukun yalnızca geri çekildiğini söylemek eksik olur. Hukuk, kimi durumlarda bir sınırlama zemini olmaktan uzaklaşırken, kimi durumlarda stratejik biçimde araçsallaştırılabilir. “*Lawfare*” literatüründe vurgulandığı üzere, hukuk, rakip aktörleri

²³ Martha Finnemore (2003), *The Purpose of Intervention*; Nico Krisch (2010), *Beyond Constitutionalism*.

²⁴ Michael J. Glennon (2003), “Why the Security Council Failed”.

²⁵ Nico Krisch (2010), *Beyond Constitutionalism*.

²⁶ James Crawford (2006), *The Creation of States in International Law*, Oxford: Oxford University Press.

²⁷ Daniel W. Drezner (2011), “Sanctions Sometimes Smart: Targeted Sanctions in Theory and Practice”, *International Studies Review*, 13(1), ss. 96-108.

²⁸ Nico Krisch (2010), *Beyond Constitutionalism*.

²⁹ Martha Finnemore (2003), *The Purpose of Intervention*; Michael J. Glennon (2003), “Why the Security Council Failed”.

çevrelemek veya baskılamak amacıyla kullanılabilir.³⁰ Bu çerçevede, hukuki aşınma, hukukun işlevsel niteliğinde ortaya çıkan dönüşümü ifade etmektedir.

Rızasız hegemonya bağlamında hukuki aşınma, geçici bir politika tercihindan ziyade, hegemonik pratiğin yönelimindeki kayma olarak ele alınmalıdır. Bu kayma, kısa vadede hareket alanı sağlayabilir, ancak uzun vadede normatif öngörülebilirliği azaltır. Hukukun bağlayıcılığına ilişkin belirsizlik, diğer büyük güçlerin de benzer yorumlara yönelmesine zemin hazırlayabilir.

Bu durum, yalnızca tek bir aktöre özgü değildir. Ancak hegemonik konumda bulunan bir devletin hukuk yorumları daha geniş sistemik etki yaratır. Çin ve Rusya gibi aktörlerin kendi hukuk yorumlarını genişletmesi, küresel düzeyde normatif çoğullaşmayı derinleştirmektedir. Bu nedenle, hukuki aşınma, rızasız hegemonya sürecinin hem bir sonucu, hem de onu pekiştiren bir dinamik olarak değerlendirilmelidir.

4. ABD Dış Politikasında Rızasız Hegemonyanın Pratik Yansımaları: Venezuela Örneği

Venezuela krizi, rızasız hegemonya ve hukuki aşınma mekanizmasının birlikte gözlemlenebildiği güncel bir örnek sunmaktadır. Ocak 2026'da ABD güçlerinin Venezuela'da gerçekleştirdiği operasyon sonucunda Devlet Başkanı Nicolás Maduro'nun ele geçirilmesi ve yargı sürecinin ABD'de yürütülmesi, egemenlik ve kuvvet kullanımı ilkeleri bakımından ciddi hukuki tartışmalara yol açmıştır.³¹ Birleşmiş Milletler Şartı'nın 2(4) maddesi³², kuvvet kullanımını yasaklamakta, 51. madde ise silahlı saldırı hâlinde meşru müdafaa istisnası tanımaktadır. Venezuela bağlamında gerçekleştirilen operasyonun hangi hukuki gerekçeyle savunulduğu ve bu istisnanın kapsamının ne ölçüde geniş yorumlandığı, tartışmanın merkezinde yer almaktadır. Bu noktada özellikle önalıcı meşru müdafaa (*preemptive self-defense*) ile önleyici meşru müdafaa (*preventive self-defense*) arasındaki ayrım önem taşımaktadır. Klasik yorumda, 51. madde, gerçekleşmiş ya da açık biçimde yaklaşan bir silahlı saldırı karşısında meşru müdafaaya imkân tanımaktadır. Buna karşılık, potansiyel veya gelecekte ortaya çıkabileceği varsayılan tehditlere dayanarak kuvvet kullanımını meşrulaştıran geniş yorumlar doktrinde yoğun biçimde tartışılmaktadır. Venezuela örneğinde hukuki tartışma, kullanılan kuvvetin dayandırıldığı tehdit tanımı ile meşru müdafaa istisnasına

³⁰ Charles J. Dunlap Jr. (2008), "Lawfare Today: A Perspective", *Yale Journal of International Affairs*, Kış 2008, ss. 146-154.

³¹ *Reuters* (2026), "Trump says U.S. will run Venezuela after U.S. captures Maduro", 04.01.2026, Erişim Tarihi: 03.04.2026, Erişim Adresi: <https://www.reuters.com/world/americas/loud-noises-heard-venezuela-capital-southern-area-without-electricity-2026-01-03/>.

³² United Nations (1945), "Charter of the United Nations", Erişim Tarihi: 03.04.2026, Erişim Adresi: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>.

yüklenen anlam etrafında şekillenmektedir. Bu yönüyle, vaka, güvenlik merkezli söylemin meşru müdafaa sınırlarını ne ölçüde esnetebildiğini göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Bu bağlamda Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 5 Ocak 2026 tarihli oturumunda Venezuela'daki askerî eylemler uluslararası hukuk bakımından değerlendirilmiştir. Konsey üyeleri, operasyonun devlet egemenliği ve kuvvet kullanımı yasağı açısından ciddi kaygılar doğurduğunu ifade etmiş, Birleşmiş Milletler Şartı'nın 2(4) ve 51. maddelerinin kapsamı çerçevesinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bazı üyeler tek taraflı güç kullanımının Şart'ın temel ilkeleriyle bağdaşmadığını savunurken, bazıları eylemin meşru müdafaa kapsamında yorumlanıp yorumlanamayacağını tartışmaya açmıştır.³³ Benzer şekilde Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Ofisi'ne bağlı uzmanlar da müdahalenin uluslararası hukukun temel ilkeleri bakımından önemli sorular doğurduğunu belirtmiştir.³⁴ Bu kurumsal tartışma, normların açık biçimde ilga edilmesinden ziyade, mevcut normların kapsamının genişletilmesi ve esnek yorumlanması yoluyla hukuki sınırların fiilî olarak daraltıldığını göstermektedir. Böylece, kuvvet kullanma yasağı normu metinsel varlığını sürdürmekte, ancak uygulama düzeyinde bağlayıcılığı tartışmalı hâle gelmektedir. Bu durum, çalışmada “*hukuki aşınma*” olarak kavramsallaştırılan sürecin somut bir yansımasıdır. Meşru müdafaa kavramının kapsamı doğrudan silahlı saldırı ile sınırlı olmayan güvenlik tehditlerini de içerecek biçimde esnetildiğinde, hukukun bağlayıcı sınırı tartışmalı hâle gelmektedir. Bu durum, Glennon'un kuvvet kullanma yasağının normatif varlığını sürdürmesine rağmen uygulamada aşındığına ilişkin tespitini somut bir bağlamda tartışmaya açmaktadır.³⁵

Venezuela'da kriz, uzun süredir devam eden ekonomik ve siyasal gerilimler üzerine inşa edilmiştir. Ancak 2019'da muhalefet lideri Juan Guaidó'nun bazı devletler tarafından Venezuela'nın meşru temsilcisi olarak tanınması, tanıma hukukuna ilişkin yerleşik çerçevenin siyasal tercihler doğrultusunda yeniden yorumlandığını göstermiştir. Crawford'un belirttiği üzere, devletlerin ve hükümetlerin tanınması, uluslararası hukukta belirli ölçütlere dayanır.³⁶ Tanıma pratiğinin siyasal değerlendirmelere açık hâle gelmesi, egemenliğin hukuki bütünlüğünü zayıflatabilecek bir eğilim üretmektedir.

³³ United Nations Security Council (2026), “United States action in Venezuela puts sovereignty of states, international law at stake, many speakers tell Security Council”, 05.01.2026, United Nations, Erişim Tarihi: 03.04.2026, Erişim Adresi: <https://press.un.org/en/2026/sc16271.doc.htm>.

³⁴ United Nations Human Rights Office (2026), “UN Experts Condemn US Aggression Against Venezuela”, 07.01.2026, Erişim Tarihi: 03.04.2026, Erişim Adresi: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2026/01/un-experts-condemn-us-aggression-against-venezuela>.

³⁵ Michael J. Glennon (2003), “Why the Security Council Failed”.

³⁶ James Crawford (2006), *The Creation of States in International Law*.

Yaptırımlar da bu süreçte merkezi rol oynamıştır. ABD'nin Venezuela'ya yönelik ekonomik yaptırımları, yalnızca belirli aktörleri değil ülkenin ekonomik altyapısını da hedef almıştır. Drezner'e göre, yaptırımlar, askerî müdahaleye kıyasla daha düşük maliyetli bir baskı aracıdır, ancak hedef devlet davranışını dönüştürme kapasitesi her durumda belirleyici değildir.³⁷ Venezuela örneğinde yaptırımlar, politika değişikliği sağlamaktan ziyade uzun süreli bir baskı çerçevesi üretmiştir. Hukuki zemine dayansa da, kapsam genişlediğinde yaptırımlar zorlayıcı dış politika araçlarına dönüşebilmektedir.

Bir diğer boyut, çok taraflı kurumsal süreçlerin sınırlı kalmasıdır. Venezuela krizine ilişkin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde bağlayıcı bir karar alınmamış, uygulamalar büyük ölçüde tek taraflı yaptırımlar ve dar koalisyonlar üzerinden yürütülmüştür. Bu durum, kurumsal meşruiyet üretiminin sınırlı kaldığını göstermektedir.³⁸ Hukuk tamamen devre dışı bırakılmamış, ancak karar alma süreçlerinde belirleyici bir çerçeve olmaktan uzaklaşmıştır.

Bu bağlamda, hukuki aşınma, normların metinsel varlığını korumasına rağmen uygulama ve yorum düzeyinde farklılaşan bir işleyiş kazanmasıyla görünür hâle gelmektedir. Hukuk, bazı durumlarda sınırlayıcı bir çerçeve sunarken, bazı durumlarda da baskı üretici stratejilerin parçası hâline gelebilmektedir. “Lawfare” literatürü, hukuki araçların rakip aktörler üzerinde siyasal ve stratejik baskı kurmak amacıyla kullanılabileceğini göstermektedir.³⁹ Venezuela bağlamında yaptırımların kapsamı, yargı sürecinin ABD'de yürütülmesi ve hukuki yetkinin sınır aşan biçimde işletilmesi, hukukun yalnızca başvurulacak bir normatif zemin olarak kalmadığını, aynı zamanda güç projeksiyonunu destekleyen bir araç işlevi de üstlenebildiğini ortaya koymaktadır. Venezuela bağlamında ise, kurumsal çok taraflılık yerine zorlayıcı araçların önceliklendirildiği bir yönelim gözlenmektedir. Bu durum, rızasız hegemonya kavramsallaştırmasının ampirik dayanaklarından birini oluşturmaktadır.

Venezuela örneği, Nye'in rızaya dayalı hegemonik liderlik modelinden belirgin bir sapmaya işaret etmektedir. Nye'a göre, sürdürülebilir liderlik, kurumsal meşruiyet ve çekim kapasitesi ile ilişkilidir.⁴⁰ Venezuela bağlamında ise, kurumsal çok taraflılık yerine zorlayıcı araçların önceliklendirildiği bir yönelim gözlenmektedir. Bu durum, rızasız hegemonya kavramsallaştırmasının ampirik zeminini oluşturmaktadır. Ancak tek başına yeterli değildir. Bu nedenle, söz konusu eğilimin yalnızca Latin Amerika bağlamıyla sınırlı olup olmadığı, farklı

³⁷ Daniel W. Drezner (2011), “Sanctions Sometimes Smart: Targeted Sanctions in Theory and Practice”.

³⁸ Nico Krisch (2010), *Beyond Constitutionalism*.

³⁹ Charles J. Dunlap Jr. (2008), “Lawfare Today: A Perspective”.

⁴⁰ Joseph S. Nye (2004), *Soft Power: The Means to Success in World Politics*; Joseph S. Nye (2011), *The Future of Power*.

jeopolitik alanlarda benzer hukuki esnetmelerin gözlemlenip gözlemlenmediği sorusu önem kazanmaktadır.

Arktik bağlamında Grönland'a ilişkin güvenlik merkezli söylem, toprak bütünlüğü ve egemenlik normlarının siyasal tartışmaya açılabilmesini göstermiştir.⁴¹ Avrupa Birliği ve Danimarka yönetiminin bu açıklamalara verdiği tepkiler, hukukun sınırlayıcı çerçevesinin hatırlatılması yönünde olmuştur. Bu durum, hukuki tartışmanın tamamen ortadan kalkmadığını, ancak siyasal gündem tarafından baskılandığını göstermektedir.

Benzer şekilde Gazze'ye ilişkin açıklamalar, nüfus ve mekân üzerinde tasarruf iddialarını gündeme getirmiştir.⁴² Sivillerin korunması, zorla yerinden edilmenin yasaklanması ve halkların kendi kaderini tayin hakkı gibi ilkeler, uluslararası hukukun temel unsurlarıdır. Bu tür söylemler, kuvvet kullanımından bağımsız olarak egemenlik ve nüfus üzerinde tasarruf iddiasının meşrulaştırılabileceği bir çerçeve üretmektedir.

Bu örnekler birlikte değerlendirildiğinde, hukuki aşınmanın tek bir müdahaleye özgü olmadığı ve kuvvet kullanımı, tanıma politikaları, yaptırımlar ve söylem düzeyinde çok katmanlı biçimde ortaya çıktığı görülmektedir. Bununla birlikte, bu eğilim, uluslararası hukukun tamamen işlevsiz hâle geldiği anlamına gelmez. Hukuk, kimi aktörler ve alanlar bakımından bağlayıcılığını sürdürmektedir. Ancak hegemonik pratik içinde hukukun konumunda gözlemlenen bu kayma, rıza üretim kapasitesindeki daralma ile birlikte düşünülmelidir.

5. Rızasız Hegemonyanın Kurumsal ve Normatif Sonuçları

Rızasız hegemonya, yalnızca belirli müdahale biçimlerinin toplamı olarak değerlendirilmemelidir. Bu yönelim, uluslararası sistemin kurumsal işleyişi ve normatif düzeni üzerinde daha geniş etkiler üretmektedir. Hegemonik liderliğin rıza üretme kapasitesinde daralma yaşandığında, kurumsal mekanizmaların işlevi ve hukukun sistem içindeki konumu yeniden şekillenmektedir.

Uluslararası kurumlar, özellikle Birleşmiş Milletler sistemi, tarihsel olarak hegemonik gücün meşruiyetini kurumsal kanallar üzerinden üretmesine imkân tanımıştır. Keohane'in işaret ettiği gibi, hegemonik aktörler uluslararası kurumları düzen üretme araçları olarak da

⁴¹ Reuters (2026), "Trump discussing how to acquire Greenland, U.S. military always an option, White House says", 06.01.2026, Erişim Tarihi: 03.04.2026, Erişim Adresi: <https://www.reuters.com/world/trump-advisers-discussing-options-acquiring-greenland-us-military-is-always-an-2026-01-06/>.

⁴² Reuters (2025), "Trump says U.S. will take over Gaza Strip", 05.02.2025, Erişim Tarihi: 03.04.2026, Erişim Adresi: <https://www.reuters.com/world/trump-says-us-will-take-over-gaza-strip-2025-02-05/>.

kullanabilmiştir.⁴³ Ancak rıza üretiminin ikincil hâle gelmesi durumunda, kurumların işlevi destekleyici olmaktan çıkıp pazarlık ve gerilim alanına dönüşebilmektedir.

Bu dönüşüm en belirgin biçimde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin karar alma süreçlerinde gözlemlenmektedir. Kuvvet kullanımına ilişkin kararların Konsey dışında alınması ya da fiilen uygulanması, kolektif güvenlik ilkesinin pratik bağlayıcılığını zayıflatmaktadır. Glennon'un kuvvet kullanma yasağının aşınmasına ilişkin değerlendirmesi bu bağlamda kurumsal bir etkiye işaret eder.⁴⁴ Daimi üyelerden birinin normatif sınırları geniş yorumlaması, Konsey'in karar alma kapasitesi üzerindeki hukuki ve siyasal tartışmaları derinleştirmektedir.

Kurumsal düzeyde ortaya çıkan bu gerilim ikili bir sonuç üretmektedir. Bir tarafta kurumların yetki alanı daralmakta, diğer tarafta reform talepleri artmaktadır. Güvenlik Konseyi'nin temsil yapısı, veto mekanizması ve karar süreçleri uzun süredir eleştirilmektedir. Rızasız hegemonya yönelimi, bu eleştirileri daha görünür kılmakta ancak kurumsal reformun yönü ve kapsamı belirsizliğini korumaktadır. Bu durum, kurumsal düzenin istikrarsız ve gerilimli bir uyum sürecine yöneldiğini göstermektedir.

Normatif düzlemde ise, uluslararası hukukun uygulanma biçiminde belirgin bir değişim gözlenmektedir. Hukuk, evrensel ve öngörülebilir bir çerçeve olma iddiasını sürdürmekle birlikte, pratikte daha bağlama bağlı ve seçici yorumlara açık hâle gelmektedir.⁴⁵ Bu durum, normların ortadan kalktığı anlamına gelmez ancak bağlayıcılık algısında aşınma yaratır.

Önleyici müdahale ve genişletilmiş meşru müdafaa yorumları, bu normatif kaymanın somut örnekleridir. Birleşmiş Milletler Şartı'nın 2(4) maddesinde⁴⁶ düzenlenen kuvvet kullanma yasağı ile 51. maddede yer alan meşru müdafaa istisnası, devletler tarafından giderek daha geniş kapsamda yorumlanmaktadır. Bu yorum, farklılıkları kısa vadede hareket alanı sağlarken, uzun vadede normların sınırlarını muğlaklaştırmaktadır. Hukuki aşınma, bu çerçevede hukukun sınır koyucu işlevinde meydana gelen daralmayı ifade etmektedir.

Emsal etkisi meselesi de bu bağlamda dikkatle ele alınmalıdır. Çin ve Rusya gibi aktörler, ABD'den bağımsız olarak kendi hukuk yorumlarını uzun süredir geliştirmektedir. Bu nedenle, rızasız hegemonya pratiğini normatif çözülmenin başlangıcı olarak görmek indirgemeci olur. Bununla birlikte, hegemonik konumda bulunan bir aktörün normatif sınırları esnetmesi, mevcut

⁴³ Robert O. Keohane (1984), *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*.

⁴⁴ Michael J. Glennon (2003), "Why the Security Council Failed".

⁴⁵ Nico Krisch (2010), *Beyond Constitutionalism*.

⁴⁶ United Nations (1945), "Charter of the United Nations", Erişim Tarihi: 03.04.2026, Erişim Adresi: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>.

eğilimleri hızlandırıcı bir etki yaratabilir. Normların geniş yorumlanması, diğer aktörlerin benzer uygulamalara yönelmesini kolaylaştırabilir. Bu durum, küresel düzeyde hukuki çoğullaşmayı derinleştirirken, ortak referans çerçevesini zayıflatma riski taşımaktadır.

Bununla birlikte sürecin tek yönlü ve geri döndürülemez olduğu söylenemez. Uluslararası hukuk ve kurumlar, yalnızca hegemonik tercihlere bağlı yapılar değildir. Orta ölçekli devletlerin çok taraflılığa verdiği destek, bölgesel örgütlerin artan rolü ve ulus-aşırı mahkemelerin faaliyetleri, normatif direnç alanları oluşturmaktadır. Hegemonik aktörün rızadan bütünüyle kopması, uzun vadede maliyetleri artırabilir ve dengeleyici karşı hamleleri tetikleyebilir.

Bu nedenle, rızasız hegemonya, kesin bir kopuştan ziyade, belirsizlik içeren bir geçiş evresini temsil etmektedir. Kurumsal ve normatif düzen, bir yandan esnemekte, diğer yandan yeni denge biçimleri aramaktadır. Bu sürecin yönü, hegemonik tercihler ile uluslararası toplumun hukuka atfettiği değerlerin yeniden tanımlanma biçimine bağlıdır.

6. Rızasız Hegemonyanın Söylemsel Meşrulaştırma Stratejileri

Rızasız hegemonya yönelimi, kurumsal, normatif ve söylemsel düzeylerde izlenebilen çok katmanlı bir dönüşümü yansıtmaktadır. Hegemonik liderliğin rıza üretme kapasitesi zayıfladığında, dış politika kararlarının nasıl gerekçelendirildiği daha belirgin hâle gelir. Bu bağlamda, söylem, hukukun ve kurumsal mekanizmaların sınırlayıcı rolünün daraldığı durumlarda meşruiyet üretiminin başlıca araçlarından biri olarak öne çıkar.

Soğuk Savaş sonrasında ABD dış politikasının gerekçelendirme dili büyük ölçüde demokrasi, insan hakları ve liberal normlara dayanmıştır. Bu çerçeve, hegemonik liderliğin kabul edilebilirliğini arttıran bir unsur işlevi görmüştür. Ancak 11 Eylül sonrasında güvenlik merkezli bir söylem belirginleşmiştir. Güvenikleştirme dili, olağanüstülük ve aciliyet vurgusu üzerinden kuvvet kullanımına ilişkin normatif sınırların esnetilmesini kolaylaştıran bir çerçeve üretmiştir. Bu durum, müdahalenin hem maddi araçlarında, hem de gerekçelendirme biçiminde bir dönüşüm yaşandığını göstermektedir.

Söylemdeki bu kayma iki düzeyde gözlemlenmektedir. İlk olarak, değer referanslarının kapsamı daralmaktadır. Demokrasi ve insan hakları gibi kavramlar, bağlama göre işlev kazanan siyasal referanslara dönüşmektedir. İkinci olarak, kararların gerekçelendirilmesinde güvenlik ve çıkar vurgusu belirginleşmektedir. Bu eğilim, rıza üretmeye yönelik kapsayıcı bir anlatıdan ziyade, karar alıcıların tercihlerini savunmaya dönük daha dar bir çerçeveye işaret etmektedir.

Trump dönemi, bu dönüşümün daha açık biçimde gözlemlendiği bir evredir. Dış politika kararlarının savunulmasında hukuki referanslardan çok güvenlik ve zorunluluk vurgusu öne çıkmıştır. Tehdit söyleminin yoğun kullanımı, fiilî müdahaleye başvurulmasa dahi baskı üretme stratejisinin parçası hâline gelmiştir. Bu durum, hegemonik pratiğin söylem boyutunda da rıza arayışının ikincilleştiğini göstermektedir.

Söylemin bu işlevi, hukukun konumundaki değişimle paralel ilerlemektedir. Hukuk sınırlayıcı bir çerçeve olmaktan uzaklaştığında, gerekçelendirme yükü söyleme kaymaktadır. Hukuki normlar kararları belirleyen öncül referanslar olmaktan ziyade, alınmış kararların sonradan çerçevelenmesinde kullanılan araçlara dönüşebilmektedir. Bu durum, hukukun norm kurucu işlevi ile söylemin savunucu işlevi arasındaki dengenin değiştiğine işaret eder.

Bu bağlamda, rızasız hegemonya, Gramsciye anlamda fikirler yoluyla geniş bir toplumsal ve uluslararası rıza üretmekten farklı bir pratiğe işaret eder. Söylem, geniş bir normatif uzlaşma yaratmak yerine, sınırlı bir siyasal destek üretmeye yönelir. Meşruiyet, kurumsal onaydan ziyade yürütme merkezli beyanlar üzerinden inşa edilmeye çalışılır. Kurumsal meşruiyetin yerini kişiselleşmiş ve doğrudan açıklamalar aldığı anda, söylemin kapsayıcılığı azalır.

Bu eğilim, kalıcı bir çözüm üretmez. Güvenlik merkezli gerekçelendirme kısa vadede hareket alanı sağlayabilir, ancak uzun vadede normatif inandırıcılığı zayıflatır. Değer referanslarının seçici kullanımı, uluslararası kamuoyunda tutarlılık sorununa yol açar. Bu nedenle, söylemsel meşrulaştırma, hukuki ve kurumsal sınırların daraldığı bir ortamda geçici bir denge mekanizması işlevi görür.

Bu çerçevede, söylem, rızasız hegemonya pratiğinin tamamlayıcı bir unsurudur. Hukukun ve kurumların belirleyici rolünün zayıfladığı koşullarda, kararların savunusu daha doğrudan ve araçsal bir dil üzerinden yürütülmektedir. Ancak bu stratejinin sürdürülebilirliği sınırlıdır. Normatif çerçeve ile söylem arasındaki uyumsuzluk arttıkça, hegemonik liderliğin istikrarı da kırılganlaşmaktadır.

Sonuç

Bu çalışma, 11 Eylül sonrası dönemde belirginleşen ve özellikle Trump dönemiyle birlikte daha görünür hâle gelen ABD dış politika yönelimini, hegemonya, rıza ve uluslararası hukuk arasındaki ilişki üzerinden ele almaktadır. Bulgular, özellikle 11 Eylül sonrasında hız kazanan ve Trump döneminde daha açık biçimde gözlemlenen bir eğilime işaret etmektedir. Hegemonik liderlik sürdürülürken rıza üretimine dayalı kurumsal meşruiyet mekanizmalarının ağırlığı

azalmakta, zorlayıcı araçlar daha görünür hâle gelmektedir. Bu yönelim çalışmada “*rızasız hegemonya*” kavramı ile kavramsallaştırılmıştır.

Bu yönetime paralel olarak uluslararası hukukun konumu da dönüşmektedir. Hukuk tamamen ortadan kalkmamakta, ancak sınır koyucu ve öngörülebilirlik sağlayıcı niteliği zayıflamaktadır. Hukuki normlar yürürlükte kalmakla birlikte uygulama biçimleri daha seçici ve bağlamsal hâle gelmektedir. Bu durum çalışmada “*hukuki aşınma*” olarak tanımlanmıştır. Hukuki aşınma, açık bir norm ilgasından ziyade, normların fiilî bağlayıcılığının daralmasını ifade etmektedir.

Venezuela örneği, bu dönüşümün somut biçimde izlenebildiği bir vaka sunmaktadır. ABD’nin askeri ve ekonomik araçları birlikte kullanması, seçici tanıma pratikleri ve yaptırım rejimleri, hukukun meşruiyet üretme kapasitesinin nasıl geri plana itilebildiğini göstermektedir. Bu müdahale biçimi, egemenlik ve kuvvet kullanma yasağına ilişkin normatif tartışmaları yeniden gündeme taşımıştır. Özellikle Birleşmiş Milletler Antlaşması’nın kuvvet kullanımı ve meşru müdafaaya ilişkin hükümleri bağlamında ortaya çıkan yorum farklılıkları, normatif çerçevenin esnetilme potansiyelini görünür kılmaktadır.

Bununla birlikte, analiz edilen eğilim tek bir vaka ile sınırlı değildir. Jeopolitik ve güvenlik gerekçeleriyle egemenlik normlarının tartışmaya açılması, hukuki aşınmanın farklı bağlamlarda yeniden üretilebildiğini göstermektedir. Bu durum, hukukun evrensel ve bağlayıcı niteliğine ilişkin algının zayıflamasına yol açma potansiyeli taşımaktadır.

Rızasız hegemonya pratiğinin en dikkat çekici sonuçlarından biri emsal etkisidir. Hegemonik bir aktörün kurumsal ve hukuki kısıtları ikincil hâle getirmesi, diğer büyük güçler açısından da benzer davranış kalıplarını teşvik edebilir. Bu olasılık, normların bağlayıcılığını kolektif biçimde zayıflatma riskini beraberinde getirmektedir. Uluslararası sistemde güç kullanımına ilişkin sınırların muğlaklaşması, öngörülebilirliğin azalmasına ve stratejik belirsizliğin artmasına yol açabilir.

Kurumsal düzeyde bu yönelim, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin işlevselliği ve meşruiyeti etrafındaki tartışmaları yoğunlaştırmaktadır. Güç kullanımına ilişkin kararların Konsey dışında alınması veya geniş meşru müdafa yorumlarına dayanması, kolektif güvenlik mimarisinin sınırlarını zorlamaktadır. Bu durum, mevcut yapının reformu yönündeki talepleri güçlendirebileceği gibi, daha derin bir kurumsal parçalanma riskini de beraberinde getirebilir.

Bununla birlikte, rızasız hegemonya yöneliminin tek yönlü ve geri döndürülemez bir süreç olarak değerlendirilmesi temkin gerektirir. Uluslararası sistemde hukukun ve kurumsal düzenin savunulmasına yönelik karşı tepkiler de mevcuttur. Orta ölçekli devletlerin, uluslararası

örgütlerin ve normatif girişimlerin hukukun bağlayıcılığını yeniden vurgulayan tutumları, bu dönüşümün sınırlarına işaret etmektedir. Dolayısıyla, analiz edilen eğilim, kesin bir kopuştan ziyade, gerilimli ve belirsizlik içeren bir geçiş sürecine işaret etmektedir.

Bu çalışma, hegemonik iktidarın rıza ile kurduğu ilişkinin dönüşümünü kavramsal bir çerçeve içinde ele alarak literatüre katkı sunmayı amaçlamaktadır. “*Rızasız hegemonya*” ve “*hukuki aşınma*” kavramları, büyük güç pratikleri ile uluslararası hukukun fiilî uygulanabilirliği arasındaki gerilimi açıklamak için analitik bir araç sunmaktadır. Ancak çalışmanın tek bir vaka üzerine yoğunlaşması önemli bir sınırlılıktır. Gelecekte farklı bölgesel bağlamlar ve farklı hegemonik aktörler üzerinden yapılacak karşılaştırmalı analizler, bu kavramsal çerçevenin açıklayıcılığını sınamak açısından önem taşımaktadır.

Bu bağlamda, rıza üretim kapasitesinin zayıfladığı bir hegemonik yönelimin kısa vadede stratejik esneklik sağladığı, ancak uzun vadede normatif meşruiyet ve sistemik istikrar üzerinde baskı oluşturduğu görülmektedir. Uluslararası hukukun bağlayıcılığı ile büyük güç pratikleri arasındaki mesafenin artması, kurallara dayalı düzenin sürdürülebilirliğine ilişkin tartışmaları yoğunlaştırmaktadır.

KAYNAKÇA

- Cox, Robert W. (1981), “Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory”, *Millennium: Journal of International Studies*, 10(2), ss. 126-155.
- Crawford, James (2006), *The Creation of States in International Law*, Oxford: Oxford University Press.
- Çiftçi, Kemal (2009), “Soğuk Savaş Sonrasında ABD: ‘Rıza’ya Dayalı ‘Hegemonya’dan ‘İmparatorluk’ Düzenine”, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), ss. 203-219.
- Drezner, Daniel W. (2011), “Sanctions Sometimes Smart: Targeted Sanctions in Theory and Practice”, *International Studies Review*, 13(1), ss. 96-108. DOI: [10.1111/j.1468-2486.2010.01001.x](https://doi.org/10.1111/j.1468-2486.2010.01001.x).
- Dunlap Jr., Charles J. (2008), “Lawfare Today: A Perspective”, *Yale Journal of International Affairs*, Kış 2008, ss. 146-154.
- Esen, Ebru (2025), “ABD Hegemonyası’nın Dönüşümü ve Liberal Uluslararası Düzene Etkisi”, *İşletme Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 8(1), ss. 32-46. DOI: [10.33416/baybem.1504485](https://doi.org/10.33416/baybem.1504485).
- Finnemore, Martha (2003), *The Purpose of Intervention: Changing Beliefs About the Use of Force*, Ithaca: Cornell University Press.
- Glennon, Michael J. (2003), “Why the Security Council Failed”, *Foreign Affairs*, 82(3), ss. 16-35.
- Gramsci, Antonio (1971), *Selections from the Prison Notebooks*, editörler: Quintin Hoare & Geoffrey Nowell Smith, New York: International Publishers.
- Halliday, Terence C. & Gregory Shaffer (2015), *Transnational Legal Orders*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Ikenberry, G. John (2011), *Liberal Leviathan: The Origins, Crisis, and Transformation of the American World Order*, Princeton: Princeton University Press.
- Keohane, Robert O. (1984), *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*, Princeton: Princeton University Press.
- Koh, Harold Hongju (1997), “Why Do Nations Obey International Law?”, *The Yale Law Journal*, 106(8), ss. 2599-2659.
- Krisch, Nico (2010), *Beyond Constitutionalism: The Pluralist Structure of Postnational Law*, Oxford: Oxford University Press.
- Nye, Joseph S. (2004), *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, New York: PublicAffairs.

- Nye, Joseph S. (2011), *The Future of Power*, New York: PublicAffairs.
- Reuters (2025), “Trump Says U.S. Will Take Over Gaza Strip”, 05.02.2025, Erişim Tarihi: 03.04.2026, Erişim Adresi: <https://www.reuters.com/world/trump-says-us-will-take-over-gaza-strip-2025-02-05/>.
- Reuters (2026), “Trump discussing how to acquire Greenland, U.S. military always an option, White House says”, 06.01.2026, Erişim Tarihi: 03.04.2026, Erişim Adresi: <https://www.reuters.com/world/trump-advisers-discussing-options-acquiring-greenland-us-military-is-always-an-2026-01-06/>.
- Reuters (2026), “Trump Says U.S. Will Run Venezuela After U.S. Captures Maduro”, 04.01.2026, Erişim Tarihi: 03.04.2026, Erişim Adresi: <https://www.reuters.com/world/americas/loud-noises-heard-venezuela-capital-southern-area-without-electricity-2026-01-03/>.
- United Nations (1945), “Charter of the United Nations”, Erişim Tarihi: 03.04.2026, Erişim Adresi: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>.
- United Nations Human Rights Office (2026), “UN Experts Condemn US Aggression Against Venezuela”, 07.01.2026, Erişim Tarihi: 03.04.2026, Erişim Adresi: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2026/01/un-experts-condemn-us-aggression-against-venezuela>.
- United Nations Security Council (2026), “United States action in Venezuela puts sovereignty of states, international law at stake, many speakers tell Security Council”, 05.01.2026, United Nations, Erişim Tarihi: 03.04.2026, Erişim Adresi: <https://press.un.org/en/2026/sc16271.doc.htm>.